

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРАЛІГІ
МИНИСТЕРСТВО НАУКИ И ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
MINISTRY OF SCIENCE AND HIGHER EDUCATION OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

А.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУАЗИЯ ҰАТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
ЕВРАЗИЙСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ А.Н. ГУМИЛЕВА
L.N. GUMILYOV EURASIAN NATIONAL UNIVERSITY



«ҰАТТЫҚ ВАЛЮТАНЫҢ ТҰРАҚТЫЛЫҒЫ МЕМЛЕКЕТТІҢ
ҚАРЖЫЛЫҚ КАУІПСІЗДІГІН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ ФАКТОРЫ РЕТІНДЕ»
Қазақстан Республикасының ұлттық валютасының 30 жылдығына арналған
халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциясының
МАТЕРИАЛДАР ЖИНАҒЫ

СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ

Международной научно-практической конференции,
посвященная 30-летию национальной валюты Республики Казахстан
«СТАБИЛЬНОСТЬ НАЦИОНАЛЬНОЙ ВАЛЮТЫ КАК ФАКТОР
ОБЕСПЕЧЕНИЯ ФИНАНСОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ГОСУДАРСТВА»

COLLECTION OF REPORTS

of the international scientific and practical conference dedicated to the 30th anniversary
of the national currency of the Republic of Kazakhstan
«STABILITY OF THE NATIONAL CURRENCY AS A FACTOR OF ENSURING
FINANCIAL SECURITY OF THE STATE»

АСТАНА, ASTANA,
2023

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

МИНИСТЕРСТВО НАУКИ И ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
ЕВРАЗИЙСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ Л.Н. ГУМИЛЕВА

MINISTRY OF SCIENCE AND HIGHER EDUCATION OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN
L.N. GUMILYOV EURASIAN NATIONAL UNIVERSITY

**"ҰЛТТЫҚ ВАЛЮТАНЫҢ ТҰРАҚТЫЛЫҒЫ МЕМЛЕКЕТТІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ
ҚАУІПСІЗДІГІН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ ФАКТОРЫ РЕТІНДЕ"
Қазақстан Республикасының ұлттық валютасының 30 жылдығына арналған
халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциясының
МАТЕРИАЛДАР ЖИНАҒЫ**

СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
Международной научно-практической конференции, посвященная 30-летию
национальной валюты Республики Казахстан
**«СТАБИЛЬНОСТЬ НАЦИОНАЛЬНОЙ ВАЛЮТЫ КАК ФАКТОР ОБЕСПЕЧЕНИЯ
ФИНАНСОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ГОСУДАРСТВА»**

COLLECTION OF REPORTS
of the international scientific and practical conference dedicated to the 30th anniversary of the
national currency of the Republic of Kazakhstan
**"STABILITY OF THE NATIONAL CURRENCY AS A FACTOR OF ENSURING
FINANCIAL SECURITY OF THE STATE"**

ASTANA, 2023

ӘОЖ 336(075.8)
КБЖ 65.261
М17

Редакциялық алқа:

Мақыш С.Б. – Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ Басқарма мүшесі – академиялық мәселелер жөніндегі проректоры
Жағыпарова А.О. – Экономика факультінің деканы
Ажмухамедова А.А. – Экономика факультеті деканының ғылыми жұмыстар жөніндегі орынбасары
Мажитов Д.М. – «Қаржы» кафедрасының профессоры
Бұлақбай Ж.М. – «Қаржы» кафедрасының меңгерушісі
Майдырова А.Б. – «Экономика және кәсіпкерлік» кафедрасының меңгерушісі
Сембиева Л.М. – «Мемлекеттік аудит» кафедрасының меңгерушісі
Аманова Г.Д. – «Есеп және талдау» кафедрасының меңгерушісі
Муталиева Л.М. – «Туризм» кафедрасының меңгерушісі
Мухияева Д.М. – «Менеджмент» кафедрасының меңгерушісі
Алина Г.Б. – «Бизнес және басқару» факультетінің деканы, Esil University

М17 «Ұлттық валютаның тұрақтылығы мемлекеттің қаржылық қауіпсіздігін қамтамасыз ету факторы ретінде» Қазақстан Республикасы Ұлттық валютасының 30 жылдығына арналған халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциясы. – Астана: Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ, 2023. – 787 б. Международная научно-практическая конференция, посвященная 30-летию национальной валюты Республики Казахстан **«Стабильность национальной валюты как фактор обеспечения финансовой безопасности государства»**. – Астана: ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, 2023. – 787 с. International scientific and practical conference dedicated to the 30 th anniversary of the national currency of the Republic of Kazakhstan **«Stability of the national currency as a factor of ensuring financial security of the state»**. – Astana: L.N. Gumilyov ENU, 2023. – 787 p.

ISBN 978-601-337-909-8

Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференцияның еңбектер жинағында мемлекеттің қаржылық қауіпсіздігін қамтамасыз ету және Қазақстан Республикасы ұлттық валютасының тұрақтылық факторлары қарастырылған.

В сборнике трудов международной научно-практической конференции рассмотрены факторы обеспечения финансовой безопасности государства и стабильности национальной валюты Республики Казахстан.

In the collection of works of the international scientific and practical conference, factors of ensuring the financial security of the state and the stability of the national currency of the Republic of Kazakhstan are considered.

ISBN 978-601-337-909-8

ӘОЖ 336(075.8)
КБЖ 65.261

©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университеті, 2023

2. <https://orekhovozuevo.anumis.ru/news/pervaya-pamyatnaya-banknota-kirgizii/>
3. <https://vesti.kg/>
4. <https://www.nbkr.kg/> Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы
5. [https://ky.wikipedia.org/wiki/ Кыргыз_сому](https://ky.wikipedia.org/wiki/Кыргыз_сому)

ҚАЗАҚСТАН ЭТНО-ТУРИЗМНІҢ ДАМУ ЖАҒДАЙЫ МЕН МӘСЕЛЕЛЕРІ

Фаизова А.М.

6B11107- «Мейрамхана ісі және қонақ үй бизнесі» 13 тобы
«Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті» КЕАҚ, Астана. қ
e-mail: aruzanfaizova@gmail.com

Аннотация. Қазақстандағы этно-туризм туристік индустрияның маңызды сегменті болып табылады. Ол ел туризмінің фирмалық, имидждік бағытына айнала алуына күмән жоқ. Елдегі осы саланың жақсы өсу қарқынына қарамастан, ол үнемі бірқатар мәселелерге тап болады, елдегі шектеулі инфрақұрылым, ілгерілеудің болмауы және елдің кейбір аймақтарында туристік индустрияның нашар дамуы. Бүгінгі таңда, ғылыми қауымдастық әлемінде этникалық факторды зерттеуде көп көңіл бөлінуде, ол саясат, экономика және мәдениет сияқты салаларды қамтып отыр. Атап айтқанда, этникалық туризмға мұндай қызығушылықтың артуына жауап, мәдени мұраны, тарихты және бірегейлікті сақтау болып табылады. Біз үшін Қазақстанның этно-туризмін қолдау – маңызды, өйткені бұл бай мәдени мұраны дамытуға және ілгерілетуге тікелей үлес қосу болып табылады.

Кілтті сөздер: этно-туризм, туристік индустрия, мәдени мұра, тарих, этникалық фактор

Аннотация. Этно-туризм в Казахстане представляет собой важный сегмент туристической индустрии. Он может стать фирменным, имиджевым направлением туризма страны. Несмотря на хороший показатель роста данной отрасли в стране, оно постоянно сталкивается с рядом проблем, таких как: ограниченная инфраструктура, недостаток продвижения, и неразвита туристическая индустрия в некоторых регионах страны. На данный момент, в научном мире наблюдается повышенное внимание в изучению этнического фактора, оно охватывает такие сферы как: политика, экономика и культура. В частности, ответом на вопрос такой повышенной заинтересованности является сохранение культурного наследия, истории и самобытности. Для нас, важна поддержка этно-туризма Казахстана, так как это является прямым вкладом в развитие и продвижение богатого культурного наследия.

Ключевые слова: этно-туризм, туристическая индустрия, культурное наследие, история, этнический фактор

Abstract: Ethno-tourism in Kazakhstan represents an important segment of the tourism industry, it can become a signature, image tourism destination of the country. Despite the good growth rate of this industry in the country, it is constantly facing a number of problems such as: limited infrastructure, lack of promotion, and underdeveloped tourism industry in some regions of the country. At the moment, the scientific community is paying more attention to the study of the ethnic factor, covering such areas as: politics, economics and culture. In particular, the answer to this increased interest is the preservation of cultural heritage, history and identity. For us, it is important to support ethno-tourism in Kazakhstan, as it is a direct contribution to the development and promotion of the rich cultural heritage.

Key words: ethno-tourism, tourism industry, cultural heritage, history, ethnic factor.

Қазіргі уақытта, қоғамның барлық салаларын қамтитын халықаралық деңгейде этникалық дамудың маңыздылығы артып келеді. Туризм экономика саласы ретінде, планетаның ресурстарын сақтауға ықпал етіп қана қоймай, сонымен қатар маңызды әлеуметтік-мәдени құндылықтарды тасымалдаушы құрал болып табылады. Ғасырлар бойы Қазақстан халқы қоршаған ортамен үйлесімді ритмде дамып, оны бұзбай, табиғатқа бейімделді. Біздің қазіргі міндетіміз – көшпелі қазақтар мәдениетінің синтез аспектілерін біріктіретін этнографиялық және этнологиялық сияқты туризмнің әртүрлі бағыттарындағы тұрақтылықты дамыту.

Елбасы Қасым-Жомарт Тоқаев 2023 жылы өзінің халыққа жолдауында, еліміздің туристік әлеуетін пайдалану қажеттілігін атады. Және де, туризм саласының стратегиялық 15 ірі жоба қатарында болуы тиіс екендігін айтты: “Жалпы, кемінде 15 ірі жобадан тұратын нақты тізім дайындалуға тиіс. Еліміздің туристік әлеуетін де пайдалану керек. Туризм осындай серпінді жобалар қатарында болуға тиіс. Өкінішке қарай, осы маңызды саладағы жұмыс дұрыс атқарылмай жатыр, еліміз басқа мемлекеттермен салыстырғанда артта қалып келеді”. Сондықтан, осы мәселені қолға алу Қазақстанның экономикалық, мәдени, этно-мәдени болашағы үшін үлкен актуалды мәселесі болып келеді [1].

Туризмнің гуманитарлық мәні — жеке тұлғаны дамыту, оның шығармашылық әлеуеті, білім көкжиегін кеңейту үшін мүмкіндіктерді пайдалану болып табылады. Білімге деген ұмтылыс әрқашан да адамның ажырамас қасиеті болған. Демалысты, басқа халықтың өмірі, тарихы мен мәдениетін біліммен ұштастыру туризмнің толықтай шеше алатын міндеттердің бірі. Басқа елдің мәдениеті мен әдет ғұрпымен танысу адамның рухани әлемін кеңінен байытады [2].

Мәдениет – бұл дамудың, сақтаудың, тәуелсіздіктің, егемендіктің және халықтың өзіндік ерекшелігін нығайтудың іргелі негізі. Мәдениет пен туризмнің тарихи эволюциясының тәсілдері біртұтас қоғамды одан әрі дамытудың жаңа әдістерін анықтайды. Этно-туризмді мәдени-тарихи туризм саласының бөлігі ретінде қарастыруға болады. Этно-туризм мемлекеттің қалыптасқан дәстүрлеріне, тарихи өмір тіршілігіне сай және мәдени мұрасын насихаттайтын сала ретінде қалыптасқан. Яғни этно-туризм көне мәдени мұраларды музей арқылы ғана емес, арнайы ескерткіштер, тарихи орындар және арнайы жобалар арқылы келуші туристерге таныстыруды көздейді [3,4].

2021 жылғы "Kazakh Tourism" Ұлттық компаниясы жасаған статистикада, Орталық Азия өңірінде туризмді дамыту үшін стратегиялық басымдықтардың мысалы келтірілген. Қазақстанның туризм саласындағы күшті және әлсіз жақтары анықталды. Күшті жақтары туралы айтатын болсақ ең алдымен:

1. Таза мәдени байлық, бірегей материалдық және материалдық емес мұра;
 2. Барлық аймақтардағы көшпелі және отырықшы мәдениеттердің әртүрлілігі мен бірегейлігі, этникалық топтар мен діндер;
 3. Халықаралық деңгейде таңылған жалпы бренд: Silk way (Жібек жолы);
 4. Үкімет тарапынан туризмді дамытудың саяси орналасуы және қолдауы және (т. б.);
- Күшті жақтарды дамытуға шоғырлану қазіргі уақытта туризм мен этно-мәдени туризм үшін, Қазақстанның материалдық мұраларының бәсекеге қабілеттілігі мен популяциясын қолдау үшін маңызды. Статистикада саланың толыққанды жұмысы мен дамуына кедергі болып табылатын әлсіз жақтары да келтірілген:

1. Сәйкес келмейтін көлік инфрақұрылымы және инфрақұрылым (жалпы);
2. Нашар және шектеулі әуе қатынасы;
3. Білікті жұмысшылардың, бағыт менеджерлерінің және гидтердің жетіспеушілігі;
4. Баға мен сапаның тең емес қатынасы;
5. Әлсіз маркетинг және брендтер.

Сонымен қатар, компанияда Қазақстанда туризмді дамытудағы қауіп-қатерлер айтылды. Олардың ішінде инвестициялық белсенділік деңгейі төмен және саяси жағдайы тұрақсыз елдермен көршілестік [5].

Алдағы онжылдықтарда этно-мәдени туризмді дамытудың маңызды міндеті – туристер ағынын кеңейту қажеттілігі. Өртүрлілікті, даму тенденцияларының сәйкессіздігін, этно-мәдени туризмді ескере отырып, Қазақстанда этникалық туризмді дамытудың алғышарттарына: халықтың этникалық өртүрлілігінің жоғары дәрежесін, ұзақ этнос-аралық интеграция, аккумулярация және ассимиляция процесінде қалыптасқан бірегей ерекше үйлесімдерді, урбанизацияның елдің барлық этникалық топтарының дәстүрлі-мәдени кешеніне деструктивті әсерін жатқызуға болады [6].

2022 жылдың мәліметтері бойынша, 610 мыңнан аса турист еліміздің қонағы болыпты [7]. Олардың басым көпшілі Іле Алатауына, Бурабайға, Баянауыл, Көлсай көлдері, Шарын шатқалына саяхаттаған екен. Және де негізгі туристік бағыттарға: Астана – Бурабай, Шымкент – Түркістан бағыттары, Алакөл, Маңғыстау өңірлеріне. Бұл- атал-ған бағыттарда туризмді одан әрі дамытуға мүмкіндік мол деген сөз.

Осы мақсатты іске асыру үшін, бірінші кезекте тұрақты инфрақұрылым және инвесторлар болу қажет. Қазақстан премьер-министрі Алихан Смаиловтың айтуынша, – “саланың тиімді дамуына бірқатар тежеуші факторлар кедергі келтіруде. Олардың ішінде: инфрақұрылымның жеткіліксіздігі, орналастыру орындарының шектеулі саны, логистиканың төмен деңгейі, көрсетілетін қызметтердің сапасының нашар болуы” [8].

Жолдардың жан түршігерлік жағдайы, санитарлық нормалардың бұзылуы, дәретханалардың болмауы (әсіресе қалаладан тыс, далалы аймақтарда орналасқан тарихи ескерткіштердің маңайларында), көптеген жерлерде тіпті түнеудің жоқ болуы, сияқты айқын мәселелер бар. Бұл шетелдік туристерді елімізден алшақтататын жалғыз факторлар ғана емес.

Соңғы жылдары Қазақстанға сауықтыру рәсімдерін алуға, мысалға, киелі, сакратикалық ескерткіштерге («Қоңыр әулие»), түрлі кесеңелерге, («Айша-бибі», «Арыстан-Баба») бата алу мақсатында келеді. «Шошқалы» көлі немесе «Күшікбай» минералды су бұлағы сияқты сауықтыру орындары да бар. Бірақ, осы аймақтардың басым бөлігінде туристерге жағдайлар жасалмаған. Қазірдің өзінде, аумақтарда қоқыстың көп болуы туралы айтуға болады, бұл аймақтың экологиясына үлкен соққы береді. Бірақ осы мәселенің басқа жақсы жағы да бар, мысал ретінде «Қоңыр Әулие» үңгірің келтіруге болады, оның суы керемет емдік қасиеттерге ие. Аңыз бойынша, Шыңғыс хан, сарбаздары киелі суға шомылғаннан кейін, дерт-жараларынан айығып кеткен. Осы жер туристердің ең көп келетін жері деп саналады. Жергілікті тұрғындардың инвестицияларының арқасында «Қоңыр-әулие», қазіргі таңда – жабдықталған және туристерге баруға ыңғайлы жерге айналды.

Қасиетті киелі орындардың мәдени жері өте үлкен. Олар біздің ата-бабаларымыз қалдырған мұра ретінде әрекет етеді. Сондай-ақ, Премьер-Министр әкімдерге Қазақстанды туристер үшін тартымды ету үшін сапаны әлемдік деңгейдегі стандарттарға дейін арттырумен айналысуды тапсырды [8]. Қазақстанның этникалық және мәдени туризм саласында зор әлеуеті бар екенін атап өткім келеді. Еліміз, саяхатшыларға өз аумағында тұратын халықтардың өртүрлі мәдениеттеріне, әдет-ғұрыптары мен дәстүрлеріне сұңғудің бірегей мүмкіндігін ұсынады. Қазақстандағы этно және мәдени туризм тек мәдени мұраны сақтауға және ілгерілетуге ғана емес, өңірлердің экономикалық дамуын ынталандыруға да ықпал етеді.

Біздің еліміз туристерге фестивальдар, жәрмеңкелер, мастер класстар және экскурсиялар сияқты көптеген қызықты іс-шараларды ұсына алады, бұл елдің бай тарихымен танысуға мүмкіндік береді. Қазақстанда дәстүрлі салт-дәстүрлер, ұлттық киімдер мен тағамдардың маңызы, және рөлі бөлек болғандықтан, дәстүрлі құндылықтар насихатталады. Бұл, елді шынайы тәжірибе іздейтін туристер үшін ерекше тартымды етеді.

Алайда, Қазақстанда этно-туризмді одан әрі дамыту үшін мәдени мұраны сақтауға және өңірлердің тұрақты дамуын қамтамасыз етуге инвестиция салуды жалғастыру қажет. Бұған жергілікті қоғамдастықтарды қолдау, туристік инфрақұрылымды дамыту, халықаралық ішкі туристердің назарын аудару үшін маркетингтік күш-жігер кіреді.

Қазақстанның этникалық-туризм саласындағы әлемдік сахнада маңызды рөлде болуының барлық алғышарттары бар. Оның бай мәдени мұрасы мен этникалық топтардың әртүрлілігі бұл елді ерекшелендіреді. Дұрыс қолдаумен және шешен басқарумен этно-туризм саласы болашақта өсіп, биіктен көрінер.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан Республикасы Премьер-Министрінің ресми ақпараттық ресурсы: <https://primeminister.kz/kz/addresses/01092023> // Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың «Әділетті Қазақстанның экономикалық бағдары» атты Қазақстан халқына Жолдауы (01.09.2023)
2. Ердаuletов С.Р. География туризма: история, теория, методы, практика. – Алматы, 2000. – 336 с.
3. Зейнуллин Раимбек «Қазақстандағы мәдени туризм» зерттеу жұмысы // <https://elibrary.kaznu.kz/wp-content/uploads/2021/09/madeni-turizm.pdf>
4. Дәулет Жайлыбаев: «Этнотуризм түркі мемлекеттері интеграциясының факторы ретінде» мақаласы: // <https://www.eurasian-research.org/publication/turk-devletleri-arasinda-bir-entegrasyon-unsuru-olarak-etno-turizm/?lang=mn>
5. Годовой отчет АО “НК “Kazakh Tourism” за 2021 год: // <https://qaztourism.kz/upload/iblock/3cc/3av5lmaz3l26uuoe5vy6pewr6525qr0p.pdf>
6. Ивлева Н.В., Мамоев Б.Ш. “Этнокультурный туризм Казахстана: Учебное пособие.” - Алматы : ТОО Лантар Трэйд, 2021. - 245 стр.
7. [Электронды ресурсы: https://www.inform.kz/ru/610-tysyach-inostrannyh-turistov-posetili-kazahstan-v-proshlom-godu_a4028670]
8. [Электронды ресурсы: <https://tengritravel.kz/my-country/nado-reagirovat-jalobyi-meshaet-razvitiyu-turizma-kazahstane-515292/>]

ІРІ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚОНАҚ ҮЙ ЖЕЛІЛЕРІНІҢ АРТЫҚШЫЛЫҚТАРЫ МЕН ОЛАРДЫҢ ҚАЗАҚСТАН ҚОНАҚ ҮЙЛЕРІНЕ ӘСЕРІ

Хасеин А.Ж.

Л. Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Астана, Қазақстан
aruzhanhasein@mail.ru

Аннотация: Мақала ірі халықаралық қонақ үй желілерінің Қазақстанның қонақ үй индустриясына әсерін зерттейді және олардың жергілікті қонақ үйлерге де беретін артықшылықтарын анықтайды. Инфрақұрылымды жақсарту, қызмет көрсетуді жақсарту, жұмыс орындарын құру және инвестицияларды тарту сияқты факторлар қарастырылады. Бәсекелестік пен әлемдік экономикаға тәуелділікті қоса алғанда, осы әсерге байланысты қиындықтар мен мүмкіндіктер де талданады. Мақала ірі халықаралық қонақ үй желілерінің болуы Қазақстанның қонақ үй индустриясын дамыту үшін неліктен маңызды екенін және олардың туристік ағынның ұлғаюына және елдің экономикалық өсуіне қалай ықпал ете алатынын негіздейді.

Аннотация: Статья исследует влияние крупных международных гостиничных сетей на отельную индустрию Казахстана и выявляет преимущества, которые они предоставляют местным отелям. Рассматриваются факторы, такие как улучшение инфраструктуры, улучшение качества обслуживания, создание рабочих мест и привлечение инвестиций. Анализируются также вызовы и возможности, связанные с этим влиянием, включая конкуренцию и зависимость от мировой экономики. Статья обосновывает, почему